

Beretning fra lærlingeårene på Købmandsgården omkring år 1900

Ved Sigurd Beck

Jeg skal nu prøve at fortælle om mine Samsø-år, som varede fra 1. maj 1897 til 1. november 1901.

Rejsen til Samsø gik med hjuldampere "Dronningen". Jeg tog med Sigrud til Tranebjerg, og Rasmus Jørgen kørte mig dagen efter til Købmandsgården i Ballen. (Min søster Sigrud var gift med brygger Rasmus Jørgen Madsen, Tranebjerg Bryggeri).

Købmand Laurentius Rasmussen og fru Petra tog venligt imod mig. Jeg fik anvist værelse for mig selv i en sidefløj. Værelset var som værelser var på den tid. En stor træseeng med løst halm i bunden og nogle store dyner, grove og tunge, men varme og gode om vinteren, men grusomme om sommeren. Der var et fast bord, en stol og en kasse, hvorpå stod et blikfad, hvidt gulv med sand og et utæt loft.

Forretningen havde Rasmussen overtaget efter sin fader, som hed Lars Rasmussen. Både gamle Rasmussen og hans kone Helene levede begge to. De boede i den vestre ende af huset, de var gamle, omkring de 80 år.

Vi begyndte i forretningen om morgenen kl. 6. Der var en kommis og en mand i gården. Jeg blev straks sat i gang med hjælp ved ekspeditionen i butikken. Fik selv en hel lang blyant, hvilket jeg var meget imponeret over. Vi fik god mad, bedre end jeg var vant til hjemme. Det syntes jeg i alt fald til at begynde med, men det kan også blive en vane. Vi fik te og margarinebrød om morgenen. Kaffe og smørrebrød til frokost om formiddagen. Disse måltider indtoges i butikken, stående. Middagen fik vi sammen med familien inde i spisestuen. Døren fra lejligheden til butikken stod så på klem så længe, så vi kunne høre, når nogen kom for at handle, og i så fald måtte jeg ud at ekspedere.

Der blev bedt bordbøn. Den var ganske kort. "Velsign i nåde disse dine gaver for Jesu Kristi skyld, amen" og efter "Tak i nåde for disse... osv.". Det var en gammel tradition inden for familien, der blev fulgt, og jeg synes måske ikke den gang, men nu, at det var en køn skik.

De var virkelig gode mennesker, nogle af de bedste, jeg har kendt. Det var ingen sag for mig i begyndelsen, alt var nyt, og tiden gik rask. Jeg nød jo at smage på alle de lækre

sager, chokolade, bolsjer og meget andet. Mine børn Sidse og Else har altid villet vide, hvor stor jeg var dengang. jeg har sagt dem, at når jeg stod bag disken, sås kun hoved og ned til øverste vesteknap, men da jeg var udlært, kunne der ses 5 vesteknapper.

Der var mange ting i en sådan forretning, korn og foderstoffer, trælast og bygningsartikler, isenkram, noget manufaktur, kolonial og meget mere. Nogen god orden var der ikke. Vi var alt for få folk, derfor var vi heller aldrig færdige. Der tjentes ikke meget på varerne dengang. Købmanden var i grunden fattige folk efter den forretning de havde, men de var ærlige, der måtte ikke tages for meget for varerne.

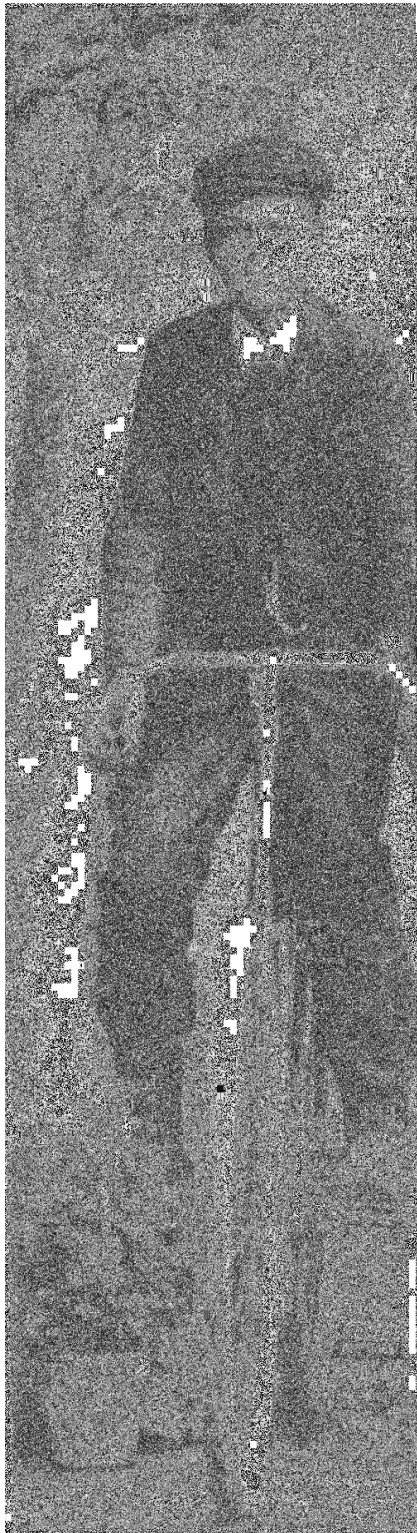
Da der var gået nogle måneder, jeg tror, jeg havde været hjemme en tur, begyndte jeg at længes hjem, og det var strengt. Arbejdet var kedeligt, og jeg var ked af at stå op om morgenen; når der blev kaldt, fik jeg skænd og lange moralprædikener, så jeg tudede. Jeg skrev hjem, at jeg ville derfra. Far skrev til købmanden, og han igen til Far, at sådan var det tit med de unge. Der var ikke noget at gøre, jeg var ansat på 4 år.

Fritid var der ikke meget af. Fra kl. 6 om morgenen til kl. 9 om aftenen, selv om det ikke altid var strengt arbejde skulle vi være der.

Min første arbejde om morgenen var at fylde på skuffer: mel, gryn og den slags. Der skulle også fyldes brændevin på et anker til dagens salg, tappes petroleum på flasker, renses og gøres butikslamper i stand. Hver aften, før vi forlod butikken, skulle jeg feje gulvet, rydde op osv. Lørdag aften vaskede jeg gulv, pudsede vægtene, de var af messing og skulle være blanke, klokken blev gerne 11 lørdag aften, ja, vist sommetider over.

Tid til læsning var der aldrig, jeg så aldrig en avis. Søndagen glædede jeg mig til, for så skulle jeg besøge søster Sigrid og Rasmus Jørgen i *K* og jeg kunne få sovet ud om morgenen. Jeg var tit langt ude og ked af det. Det var derfor godt, at jeg havde Sigrid at ty til, når det kneb. Jeg led frygtelig af frost i fingrene, fik mange råd, men ingen hjælp. Det var vel nok fordi det ikke var let at holde fingrene rene og tørre i en sådan butik.

Mit udstyr, da jeg mødte, var et sæt dagligt tøj: gråt vadmel med korte benklæder, mit konfirmationstøj, blå, men det var lange benklæder, 4 eller 6 par lange strømper, over knæene, 3 hvide skjorter og undertrøjer, nogle nedfaldne flipper og kravebryst, ”klipfisk” og et stumbug, 1 par jyske træsko, et par sko, og så havde jeg min bror Svends fjedersko, men de var for store. Jeg havde flere ting af Svends, vadsæk, trækuffert og andre ting.

*Sigurd Beck på sin ny erhvervede cykel,
fotograferet hos Thorvald Hansen
i Tranebjerg*

I butikken brugte jeg træsko og et stort blåt forklæde. De fleste kunder, der kom i forretningen, var landboere, de nærmest boende, men der kom også flere fra alle kanter af øen, som havde handlet der gennem årene. Kun enkelte var købmanden dus med. Fiskerne og de mange søfolk, der sejlede på Ballen havn, var også kunder. Mændene, som kom i butikken, fik som regel en snaps, bitter med en knald sukker, nogle, der gjorde større indkøb, fik en cigar eller fik lov at komme ind på kontoret og få en bajer. Konerne fik kirsebærvin, bolsjer, et stk. håndsæbe. Tilgift skulle der til den gang.

Tiden gik, jeg blev større og voksen, vi fik en lærling mere. Jeg begyndte at gå ud om aftenen efter lukketid, besøgte en og anden i byen. De var meget gæstfrie i Ballen i mange hjem. Jeg traf jævnaldrende, og jeg følte vel som andre trang til at snakke med folk uden for butikken. Vi fik kaffe og brændevin til. Det var jo almindeligt den gang. Jeg nød det ikke, fordi det smagte mig ikke. Cigarer havde jeg selv med i lommen fra butikken. Vi spillede kort, forskellige slags spil om penge.

Jeg var ikke god til kortspil og var derfor forsigt, ikke at gå med, hvis det drejede sig om mere end 25 øre, jeg havde ikke råd til at tabe mere og vandt gjorde jeg vist sjældent.

Når jeg manglede penge fik jeg hos købmanden. De blev noteret, og han ville så ordne det med Far. Jeg tror for øvrigt aldrig der blev gjort op.

Om sommeren gik tiden bedst, så var der liv på havet og i havnen. Turister var der begyndt at komme nogle af, men ikke som nu. Vi badede hver dag om sommeren; købmanden kaldte selv på os lidt før middag, og vi fulgtes ad ud til badehuset og gik så i vandet sammen. Der var ingen, der kendte badebukser dengang.

Af små episoder jeg husker, skal jeg fortælle: Engang var jeg uheldig at glemme sirupskanden, jeg havde sat under tøndens til fyldning i kælderen. Den løb over og ud på gulvet. Da jeg kom ned i kælderen og så det, kunne jeg ikke finde proppen til tøndens, jeg satte derfor en finger i hullet, og der sad jeg længe. Omsider kom kommissen for at lede efter mig og hjalp mig så ud af den stilling. I en fart fik jeg kost, sand og spand frem og fik gjort rent uden at købmanden fik noget at vide.

En anden gang, en kold vintermorgen, var jeg kommet lidt hurtigt op og over i butikken uden at blive vasket. En time senere bad jeg om lov at gå på W.C. Meningen var så, at jeg ville gå hen og vaske mig. Da jeg havde vasket mig i det kolde vand, syntes jeg sengen så så indbydende ud, den var endnu varm, jeg krøb i den og faldt i søvn. Noget senere kom købmanden og fandt mig. Han sagde ikke noget, men hvor var jeg flov og ked af det. Jeg vidste, der ville ske noget. Der gik 8 dage, og jeg blev kaldt ind på kontoret. Købmanden bad mig tage plads på den ledige stol, og sikke en moralprædiken jeg fik. Til sidst måtte jeg græde, det var jo meningen, og så slap jeg med det.

En anden gang, netop på en dag, jeg skulle rejse hjem på en lille tur. Jeg tror, at jeg havde glemt at notere nogle varer, jeg havde udleveret uden at få betaling. Købmanden var gal og straffes skulle jeg. Jeg fik derfor først lov til at gå ½ time før damperen skulle gå fra Koldby Kaas. De som kender afstanden fra Ballen til Koldby ved, at der skal løbes stærkt, når det skal nås på så kort tid. Jeg har heller aldrig løbet, som jeg gjorde den dag, og jeg havde endda vadsækken at bære på. Jeg nåede skibet varm og forpustet. Jeg har tit tænkt på det siden. Det var nu synd, når der tænkes på, hvad det betød for mig at komme hjem.

Engang havde jeg glemt at sende en bøtte margarine med varevognen til realskolebestyrer Blegvads i Tranebjerg. Jeg fik skænd og fik besked om, at nu kunne jeg gå bagefter med margarinen. Den vejede 25 pund, og det ville have varet flere dage, om jeg skulle have slæbt den så langt. Heldigvis kom jeg i tanke om, at jeg vist kunne have den på cyklen. Det gjorde jeg, og det gik godt.

Mor besøgte mig engang, hun sammen med Far var i Tranebjerg. Købmanden og frue tog venligt imod hende. Det var ikke meningen, at Mor skulle have set mit kammer; på en eller anden måde fik jeg hende med hen at se det. Mor sagde ikke noget, men jeg forstod, hun var skuffet. Far var på Samsø flere gangen, men var ikke hver gang i Ballen, jeg fik gerne fri og tog til Tranebjerg, når han var der. Far brød sig ikke meget om at tale med købmanden. Mor kunne meget bedre tale med hvem som helst. (Min far, P. Beck havde ”Veterhaugaard” i Saxild ved Odder).

En dag om ugen kørte kommissen ud med varevogn. Det var en stor dag for mig, da jeg blev betroet det job. Alene det at få lov at køre et par heste var jeg glad for. Det mindede mig jo noget om det derhjemme. Det var dejlige dage sådan at komme ud hos folk og se, hvad de bestilte rundt omkring i gårdene. Nogen medført interesse for landbruget havde jeg jo bevaret..... Mit faste tilholdssted vedblev at være på bryggeriet. Sigrud og Rasmus Jørgen i Tranebjerg var altid gode mod mig gennem disse år, og jeg skylder dem mere end tak derfor. Deres børn så jeg vokse op, og det har siden glædet mig, når jeg mødte nogen af dem.

Den 1. maj 1901 var jeg udlært. Jeg blev gratuleret af nogle enkelte, men ellers skete der ikke noget. Jeg fik lov til at blive for 25 kr. om måneden. Købmand Rasmussen forsøgte at skaffe mig plads i en anden forretning; men der var ingen, der havde brug for mig.

Jeg kom på session om efteråret i Odder. Der var diskussion om jeg skulle være dragon eller infanterist. Jeg bad om det sidste, fordi det var den korteste tjenestetid, og derved blev det. Jeg rejste så fra Samsø til november, var på Ryslinge Højskole sammen med min bror Harald om vinteren. April 1902 blev jeg soldat i Århus.

Jeg vil slutte med at sige, at havde jeg ikke fået de mange kærlige breve fra Mor og Far gennem de 4½ år, havde jeg ikke holdt det ud. Mange af disse breve har jeg endnu. Denne beretning blev ikke så god som jeg havde ønsket. I får have mig undskyldt.

Sigurd Beck , Bjerringbro 7. august 1945

Sigurd Beck's beretningen er modtaget fra Jens Beck august 2000.

Efterskrift udarbejdet af Jens Bech

Sigurds skolegang begyndte med, at han i et års tid gik med Aslaug. Maj 1891 begyndte han i den gamle friskole i Rørth. Skolen flyttede samme år og blev til Odder Friskole. Han blev konfirmeret den 4.oktober 1896 i Valgmenighedskirken.

Han ville helst have været isenkræmmer; men det blev til, at han kom i lære hos Købmand L. Rasmussen, Ballen på Samsø den 1.maj 1897. Sigurd rejste til Samsø med hjuldampere "Dronningen". L. Rasmussens forretningen var en blandet landhandel, d.v.s. der handlede med korn, foderstoffer, trælast, isenkram, manufaktur, kolonial og meget mere. Den 1. maj 1901 var han udlært; kom på session i Odder og blev taget til infanterist. Han rejste fra Samsø den 1. november 1901 til Ryslinge Højskole. April 1902 kom han ind som soldat i Århus.

Senere fik Sigurd Landbrugsministeriets stipendium og kom til England i 3 år for Danish Bacon Agency. Derefter blev han bogholder på slagteriet i Nykøbing Falster. Her traf han Ellinor Jensen, hvis far var branddirektør i byen.

Sigurd kom til det ny slagteri i Bjerringbro 1914 som direktør. Ellinor, der havde været 2 år på Askov Højskole og havde undervist i gymnastik, kom med til Bjerringbro som husbestyrerinde for Sigurd. De blev gift den 14.november 1915.

Sigurd sad en tid i Bjerringbro sogneråd, valgt af Venstre, og han var medlem af Realskolens bestyrelsen. Ved slagteriets og Sigurds 40-års jubilæum blev han udnævnt til ridder af Dannebrog. 2 år efter gik han på pension og flyttede til Virum.

Bjerringbro og Omegns Avis skrev om Sigurd til 25-års jubilæet – og det blev gentaget ved 40-års jubilæet!: ”Man skal omgås ham i længere tid, inden man rigtig lærer ham at kende, og så længe man ikke har været sammen med ham, når han på slagte- og torvedage står bag kontorskranken og taler med egnens landmænd og giver dem råd og vejledning i de senere års vanskelige afsætningsforhold, eller når han i den travle tid kommer ud i slagteriet og med et opmuntrende smil spørger, hvorledes det går med arbejdet, så længe kender man overhovedet ikke direktør Beck. Direktøren skal ses på sin arbejdsplads i kontor og slagteri for at vurderes helt efter fortjeneste; men de som kender ham der, går også i ilden for ham.”